

Vertinimas

Atnaujinta 2012-12-03

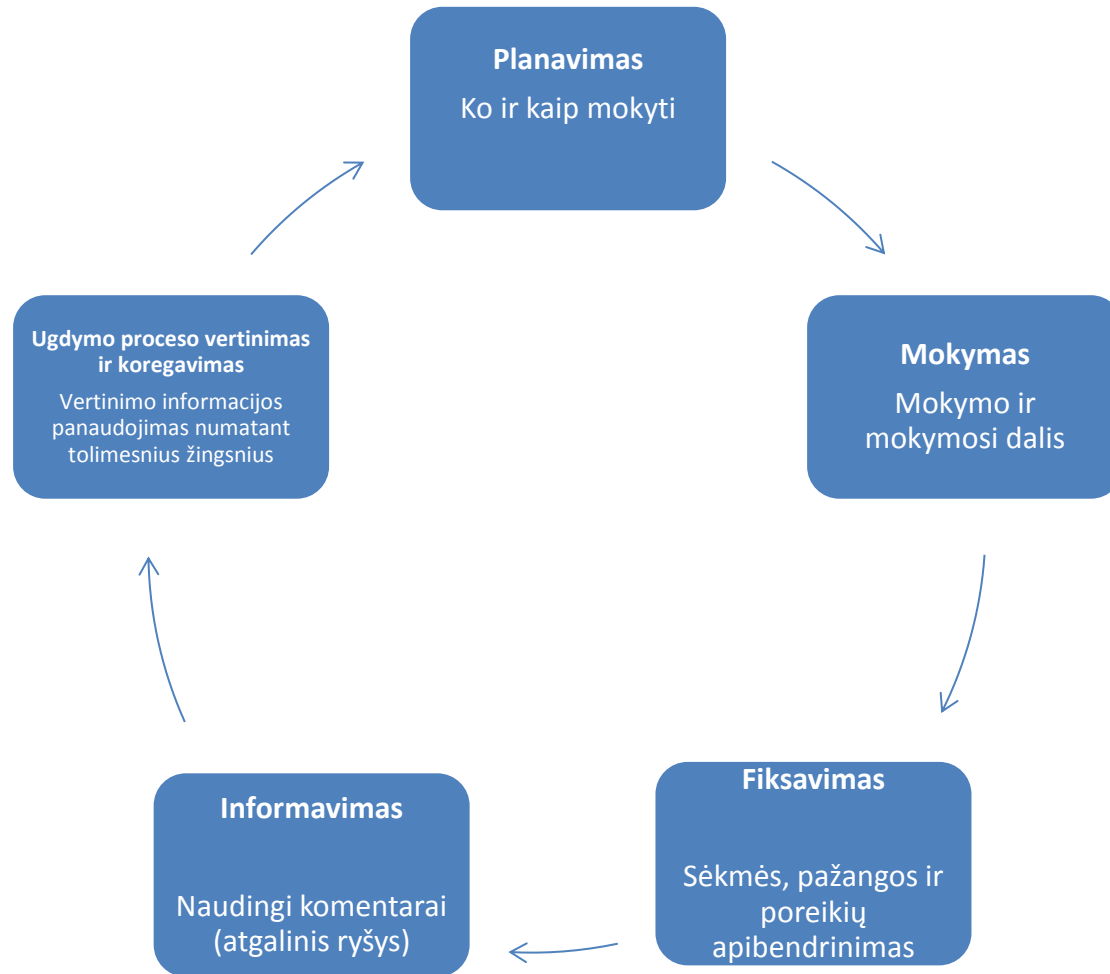
Muzikos mokytojams kyla problemų vertinant skirtingo lygio prigimtinius mokinių meninius gebėjimus. Ypač problematiška vertinimo požiūriu yra meninės raiškos sritis. Dažnai puikiais pažymiais vertinami mokiniai, kurie, nors mokydami dėjo mažiau pastangų, dėka savo gabumų padainavo, pagrojo kokybiškiau, nei kiti. Todėl labai svarbu sukurti patikimą, į mokinių asmeninio tobulėjimo stebėjimą ir palaikymą orientuotą vertinimo sistemą – sukurti metodiką, diagnostinių užduočių, ir, kas ypač svarbu, mokinių raiškos vertinimo kriterijų pavyzdžių. Parengus patikimus raiškos vertinimo kriterijus, formalizuotas vertinimas taps pagrįstas ir objektyvus.

1 lentelė. Vertinimo ryšiai ir poveikis

Aiški vertinimo sistema	Klasės valdymas
Darbo metodus atitinkantys vertinimo metodai	Tinkamas metodų pasirinkimas
Skirtingi vertinimo principai	Mokinių raidos ypatumai

Mokytojo refleksija / planavimas / į pasiekimų
vertinimą orientuotos užduotys

Mokymosi ir ugdymo vertinimas

1 pav. Efektyvus vertinimo ciklas

Muzikinio ugdymo procese labai svarbu diferencijuoti reikalavimus, atsižvelgiant į mokinių individualias savybes, skatinti mokinius siekti raiškos kokybės, o ne kiekybės, t.y. svarbiau mokinius mokyti dainuoti paprastus kūrinus, bet išraiškingai, taisyklingai, parodant interpretatoriaus nuovoką.

Vertinant mokinių pasiekimus muzikinės raiškos srityje svarbu atsižvelgti į du dalykus: į gebėjimą bendradarbiauti, susiklausyti, tobulėti mokantis iš pajėgesnių mokinių ir į mokinių individualią pažangą. Dainavimas šalia aukštesnius gebėjimus turinčio mokinio spartina silpnesnio mokinio vokalinės klausos lavėjimą, ugdo gebėjimą įsiklausyti ir susiderinti – vertinant, šį procesą atkreipiamas dėmesys būtent į gebėjimą bendradarbiauti o vokaliniai gebėjimai nevertinami. Diagnozuojant vokaliųjų gebėjimų raidą mokytojui svarbu žinoti kiekvieno mokinio galimybes (jas įvertinant mokslo metų pradžioje) ir atsiskaitymui paskirti jo balso ypatumus atitinkančią dainą, kad mokinys suprastų ir pajautų, kad jis gali būti įvertintas taip pat puikiai, kaip ir gerus prigimtinius duomenis turinys mokiniai. Tokiu būdu mokiniai įpras adekvačiai vertinti savo gebėjimus, išmoks kontroliuoti ir stebėti savo asmeninę pažangą, taip pat iš anksto žinodamas vertinimo kriterijus prisiims atsakomybę už savo mokymosi kokybę. Taigi, diferencijavimas reiškiasi tinkamo repertuaro parinkimu, o taip pat vertinimo kriterijų parinkimu.

2 lentelė. Vertinimo būdai ir paskirtys

Diagnostinis	Vertinimas mokinių pažinimui Gebėjimų, pasiekimų išsiaiškinimui įvertinimui Informacija korekcijoms
Formuojamasis	Vertinimas pažangos stebėjimui, nukreipimui, skatinimui, efektyvinimui Pažangos aptarimui Dėmesys kiekvienam mokiniui Mokinių įtraukimas į vertinimą Informacija korekcijoms
Apibendrinamasis	Vertinimas išmokimo fiksavimui, įtvirtinimui Grįžimui prie neišmuktų dalykų Pažangos aptarimui

	Informacija korekcijoms
--	-------------------------

Muzikinio ugdymo procese mokytojams svarbu išmokti taikyti formuojamojo (pažangą skatinančio) vertinimo metodiką. Pasakius mokiniui žodini jo veiklos įvertinimą su komentaru, ką ir kaip jam reiktų pataisyti, kur pasistengti, padėsime jam siekti pažangos. Muzikos pamokose reiktų vengti dažnai naudoti formalųjį vertinimą. Pažymiai turėtų būti suminiai – susidėti iš atliktų užduočių skirtingoms veiklos sritims apibendrinto įvertinimo.

3 lentelė. Vertinimo būdo nauda mokiniui

Vertinimo būdas	Naudingumas	Kaip pateiktas
Diagnostinis	Naudinga silpnesniems mokiniams, nes diagnozavus atsižvelgiama į jų poreikius.	Apima numatytas turinio dalis Patikrina žinias ir gebėjimus (nuostatas). Gerai pateikta. Vienareikšmiškai suprantama visiems.
Formuojamasis	Nauda visiems mokiniams, ypač silpnesniems. Mokyti padedama nedelsiant. Įsivertinimas.	Patvirtinama, ką mokinys daro teisingai. Identifikuojamos klaidos ir spragos. Komentuojama iš karto, atliekant užduotį. Vartojame jungtuką <i>ir</i> vietoj <i>bet</i>
Apibendrinamasis	Visiems mokiniams naudinga žinoti, kaip sekasi, tačiau akivaizdžios įtakos pasiekimų gerėjimui nėra.	Aiškūs, su mokiniais aptarti (arba sukurti) kriterijai. Mokiniai žinos, ką ir kaip turi atlikti.

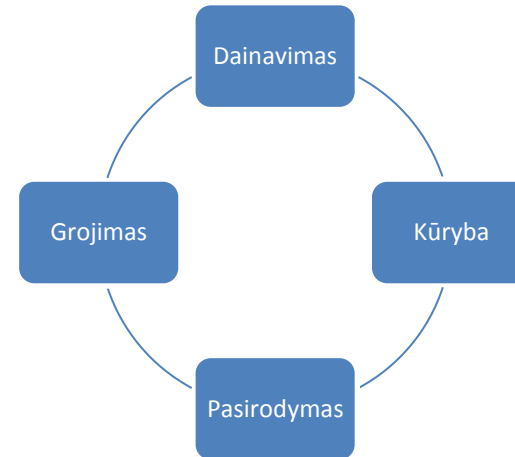
Apie formuojamąjį vertinimą

- Kiekvieną mokinio atliktą darbą mokytojas palydi komentaru, nukreiptu į tolimesnę raidą: “puikiai padainavai ir kitą kartą atkreipk dėmesį į atsikvėpimus – kvėpuojame kas keturi taktai”. Komentuoti gali ir klasės draugai. Mokosi kultūringai komentuoti.
- Mokytojas klausia, ko mokiniai nesuprato ar nežino: “peržiūrėkite melodiją – kas nežinoma?” ir paaiškina.
- Mokymasis “klaustukais”.

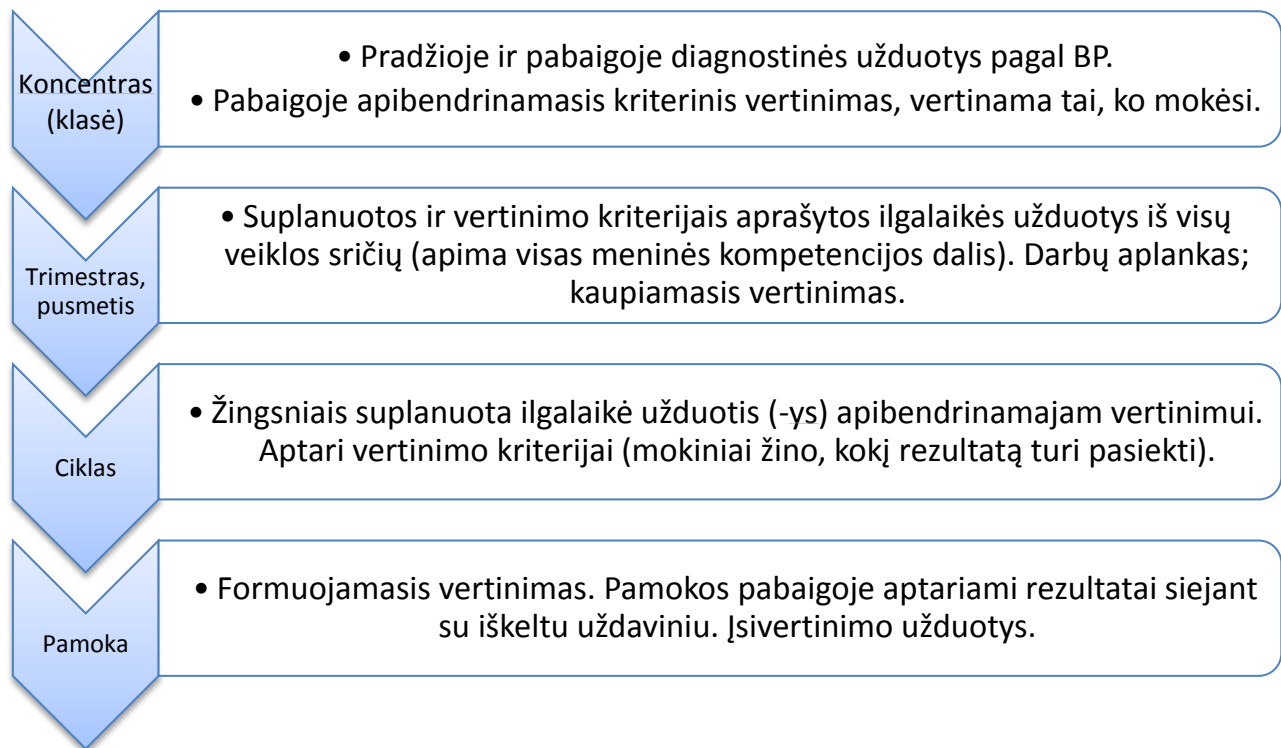
2008 m. Muzikos bendroji programa orientuoja į kompetencijų ugdymą. Kadangi muzikos pamokos yra kompleksinio pobūdžio, iškyla laiko išsamiam vertinimui problema. Mokinio pasiektą kompetencijos lygį galėtume pamatyti, jei planuojant mokymosi ciklus būtų numatyta dominuojanti veiklos sritis, kurią ir vertintume. Kiekviename cikle turėtų dominuoti vis kita veiklos sritis. Tokiu būdu metinis įvertinimas apibendrintų mokinio muzikinę kompetenciją.

2 pav. Muzikos kompetencijos struktūra (subkompetencijos)

3 pav. Muzikos raiškos subkompetencijos sandara

4 pav. **Mokinių muzikos pasiekimų vertinimo planavimas**

Mokinių pasiekimų lygiui diagnozuoti reikia turėti tinkamus vertinimo įrankius. Siekiant diagnozuoti mokinių pasiekimus, reikia remtis bendrosiomis programomis ir savo darbo metodų analize. Negalima taikyti pamokose neišbandytų vertinimo būdų. Vertinant mokinių muzikinio ugdymo pasiekimus siūloma atsisakyti žinių atkartojimo užduočių lygmes pereinant prie taikymo užduočių. Pateikiamas diagnostinės vertinimo užduoties 5-6 klasių koncentrai pavyzdys. Tikroji kompetencijos diagnozė įmanoma tik tuomet, kai mokinys atlieka diagnostines užduotis iš visų veiklos sričių.

VERTINIMO UŽDUOČIŲ PAVYZDŽIAI

1. Diagnostinės užduoties 5-6- klasėms pavyzdys. Muzikos klausymasis ir partitūros analizė

Užduoties ryšys su bendrąja programa. Užduotis skiriama muzikos suvokimo, apibūdinimo ir vertinimo veiklos srities pasiekimų šeštoje klasėje diagnozavimui.

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas / Turinio apimtis: muzikos kalba
Tolerantiškai reikšti savo nuomonę.	2.1. Išgirsti ir įvardyti muzikos kūrinio stilistiką bei nurodytas muzikos kalbos priemones.	2.1.2. Iš klausos nustatyti kūrinio dermę, faktūrą, formą, atlikėjų sudėtį. Nustatyti natų tekste ir paaiškinti dermę, gamos laipsnius, alteracijos ženklus.

Diagnostinio vertinimo užduotis. Užduotis sudaryta iš dviejų dalių:

- 1) muzikos kalbos elementų atpažinimas klausomame kūrinio fragmente;
- 2) muzikos kalbos elementų atpažinimas natų tekste.

Pirmoji užduoties dalis atskleidžia mokinių gebėjimą atpažinti muzikos kalbos elementus klausomame kūrinio fragmente. Mokytojas parenka muzikos kūrinio fragmentą iš klausyto pamokų metu repertuaro. Parenkamas toks fragmentas, kad mokinys galėtų rasti tikslų atsakymą jam pateiktoje pasirenkamų atsakymų lentelėje (pavyzdžiui M. K. Čiurlionio Preliudas a – moll).

Antroji užduoties dalis atskleidžia mokinių gebėjimą atpažinti muzikos kalbos elementus natų tekste. Užduočiai melodiją mokytojas pasirenka savo nuožiūra iš mokinių atliekamo repertuaro. Prieš analizuojant melodiją reikia padainuoti ar pagroti. Melodija turėtų būti charakteringos dermės bei

tonacijoje su 1 ar 2 alteracijos ženklais. Melodija gali būti ir C-dur ar a - moll tonacijoje, tuomet alteracijos ženklai turėtų būti panaudoti natų tekste. Mokiniai, atlikę melodiją, analizuoja natų tekstą ir nustato dermę, tonaciją bei apibūdina alteracijos ženklus.

Užduoties atlikimo organizavimas. Užduočiai atlikti skiriama viena pamoka. Pateikus mokiniams užduotį aptariama jos atlikimo tikslas, struktūra, atlikimo taisyklės bei vertinimo tvarka. Tam skiriama apie 15 min. pamokos laiko. Užduotį mokiniai turi atlikti per 30 minučių: I d. skiriant 15 min. – fragmento trukmė 3-4 min. lentelės pildymas – 10-12 min. II d. paruošiamajam etapui (visa klasė dainuoja ar groja duotą melodiją) 5 min., analizei – 10 min.

PASTABA: *lentelę su muzikos kalbos elementų apibūdinimu mokytojas gali užpildyti tokiomis formuluotėmis, kokias naudojo pamokų metu (t.y. formuluotes galima keisti).*

SVARBU: *Prieš atliekant standarto pasiekimo diagnostiką, mokiniai muzikos pamokų metu turėtų išmėginti tokio pobūdžio užduotis. Mokytojas pagal šį pavyzdį gali konstruoti užduotis įvairiais tikslais skirtinguose mokymo etapuose, pavyzdžiui penktos klasės pabaigoje, šeštos klasės viduryje ir pan.*

Užduoties formuluotės pavyzdys. Tai užduoties modelis, kurį mokytojas gali pritaikyti 5 – 6 klasių koncentro muzikinio ugdymo praktikoje, įvairiuose etapuose.

Muzikos dalyko diagnostinio vertinimo užduotis

I dalis

Įsiklausyk į skambantį muzikos kūrinio fragmentą. Tik išklausęs kūrinį lentelėje pažymėk, kuriuos muzikos kalbos elementus kompozitorius panaudojo šiame kūrinyje. Teisingą atsakymo variantą pažymėk

<p style="text-align: center;">Dėrmė:</p> <p>☐ Mažoras ☐ Minoras ☐ Kintanti</p>	<p style="text-align: center;">Ritmas:</p> <p>☐ Tolygus, plaukiantis ritmas ☐ Taškuotas, ugningas ritmas ☐ Maršinis, žygio ritmas</p>
<p style="text-align: center;">Tempas:</p> <p>☐ <i>Allegro</i> ☐ <i>Lento</i> ☐ <i>Moderato</i> ☐ Kintantis</p>	<p style="text-align: center;">Faktūra:</p> <p>☐ Homofoninė ☐ Polifoninė ☐ Daugiasluoksnė</p>
<p style="text-align: center;">Dinamika:</p> <p>☐ Vyrauja <i>forte</i> ☐ Vyrauja <i>piano</i> ☐ Besikeičianti, nepastovi.</p>	<p style="text-align: center;">Melodija:</p> <p>☐ Iškilminga, pakili melodija ☐ Lyriška, plaukianti melodija ☐ Tragiška, liūdna melodija</p>

Atlikėjai:

- Solo fortepijonas
- Solo klavesinas
- Solo vargonai

II dalis

Padainuok ar pagrok šią melodiją. Atidžiai peržiūrėjęs natų tekstą nustatyk ir nurodytoje vietoje įrašyk, kokia jos dermė, tonacija, apibūdink panaudotus alteracijos ženklus, nurodytoje vietoje išvardink ir natų tekste pabrauk pastoviuosius gamos laipsnius.

- Čia pateikiama F – dur tonacijoje užrašyta prancūzų l.d. „Broli Žakai“ melodija (E. Velička. Muzika 4 klasei. Kaunas: Šviesa, 1998, p. 31)

Tonacija: _____

Dermė: _____

Alteracijos ženklai: _____

Pastovieji gamos laipsniai: _____

II užduoties dalies tikslaus atlikimo pavyzdys:

Tonacija: F – dur

Dermė: mažoras

Alteracijos ženklai: prie rakto si bemolis. Bemolis pažemina natą puse tono.

Pastovieji gamos laipsniai: fa, l ado (F – dur tonacija).

Muzikos kalbos ir praktikos užduoties vertinimas taškais

Užduoties vertinimo aspektai	Vertinimo kriterijai	Taškų sk.	Aprašymas
1. Muzikos kalbos elementų suvokimas iš klausos	Melodija	2	Tiksliai nustatytas melodijos tipas
		0	Melodijos tipas nenustatytas
	Ritmas	2	Tiksliai nustatytas ritmo tipas
		0	Ritmo tipas nenustatytas
	Dermė	1	Tiksliai nustatyta dermė
		0	Dermė nenustatyta
	Dinamika	1	Tiksliai nustatytas dinamikos pobūdis
		0	Dinamikos pobūdis nenustatytas
	Tempas	1	Tiksliai nustatytas tempas
		0	Tempas nenustatytas
	Faktūra	2	Tiksliai nustatytas faktūros tipas
		0	Faktūros tipas nenustatytas
	Atlikėjas	1	Atlikėjas įvardintas tiksliai
		0	Atlikėjas neįvardintas
2. Muzikos kalbos elementų atpažinimas natų tekste	Dermė	1	Tiksliai nustatyta dermė
		0	Dermė nenustatyta
		1	Tiksliai nustatyta tonacija

	Tonacija	0	Tonacija nenustatyta
	Alteracijos ženklai	2	Alteracijos ženklai apibūdinti teisingai
		1	Apibūdinti ne visi aliteracijos ženklai
		0	Alteracijos ženklai neatpažinti
	Gamos laipsniai	2	Pastovieji gamos laipsniai pažymėti natose ir įvardinti
		1	Pastovieji gamos laipsniai arba pažymėti arba įvardinti / arba iš dalies teisingas atsakymas
		0	Pastovieji gamos laipsniai nenustatyti

Rezultatų pasiskirstymas pagal lygmenis

Pasiekimų lygmuo	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Surinkta taškų	6 - 0	12 - 7	17 - 13
Atitikmuo balais	5 - 0	8 - 6	10 - 9

2. Kriterinio vertinimo (įsivertinimo) pavyzdžiai

- Kriterijai – žinojimas, ko iš mokinių tikimasi ir ką reiškia darbą atlikti patenkinamai, gerai ir puikiai. Įsivertinimas yra veiksmingas tada, kai mokiniai aiškiai supranta mokymosi uždavinius ir užduočių vertinimo kriterijus.
- Mokiniai įgyja daugiau pasitikėjimo savimi, kai žino, ką turėtų atlikti ir kaip bus įvertintas rezultatas.
- Norėdamas padėti mokiniams įsivertinti mokytojas turėtų juos aktyviai įtraukti į ugdymo procesą, skatinti kelti pamokos ir išsiaiškinti vertinimo kriterijus.
- Taikomi įsivertinimo būdai klasėje neturėtų tapti rutina.

2.1. Grojimo dūdele užduoties vertinimas

Kriterijus	Visiškai atitinka (2)	Atitinka iš dalies (1)	Neatitinka (0)
Garsas skambėjo švariai	X		
Taisyklingas dengimas, kvėpavimas, laikysena	X		
Grojo ritmiškai	X		
Išlaikė pastovų tempą		X	
Frazavimas		X	
(papildykite)			

2.2. Dainavimo užduoties vertinimas

Kriterijus	Visiškai atitinka (2)	Atitinka iš dalies (1)	Neatitinka (0)
Tiksliai intonuoja			
Dainavo ritmiškai tiksliai			
Išlaikė pastovų tempą			
Dainavo išraiškingai ir įtaigiai			
Taisyklingai kvėpavo, artikuliavo, taisyklinga laikysena			
Dainuodamas išlaikė pastovų tempą			

2.3.Muzikos kūrybos užduotis ir vertinimas

Užduotis. Sukurkite 8 taktų (sakinio) apimties dainą: melodiją, tekstą ir ritminį pritarimą pasirinktinai panaudojant žinomas muzikos kalbos ir išraiškos priemones bei nurodytą lietuvių liaudies dainos citatą. (pvz.: sutarinės „Aviža prašė“ pirmi du taktai)

Vertinimo kriterijai:

Kriterijus	Visiškai atitinka (2)	Atitinka iš dalies (1)	Neatitinka (0)
Tinkamai ir tiksliai vartotos muzikos kalbos priemonės.			
Tikslingai panaudota dainos citata.			
Teksto pritaikymo tikslumas.			
Tikslingai ir pagrįstai panaudoti išraiškos ženklai.			
Išraiškingas ir melodiją papildantis ritminis pritarimas.			

2.4. Grafinės kompozicijos kūrimas

Grafinių kompozicijų kūrimas gali būti siūlomas įvairių amžiaus grupių bei skirtingų gebėjimų mokiniams.

Kompozicijos idėjinė medžiaga gali būti mokytojo parinktos ar pačių mokinių pateiktos dailės kūrinių reprodukcijos, fotografijos, poezijos posmai, prozos kūrinių ištraukos, gyvenimiškos situacijos ir kt.

Kompozicijai atlikti gali būti pasitelktos įvairios priemonės: mokinių balsai, įvairūs daiktai ir jais išgaunami garsai, ritminiai ir toniniai mušamieji instrumentai, pačių mokinių sukurti instrumentai, melodiniai instrumentai. Apie tai, kokiomis priemonėmis bus naudojama kuriant ir atliekant kompoziciją, aptariama skelbiant užduotį.

Kompozicija turi turėti formą: periodo, dviejų, trijų dalių, rondo ir kt. arba aiškų dinaminį modelį: augantis (kulminacija pabaigoje), centrinis (kulminacija viduryje), pradinis (kulminacija pradžioje). Pati paprasčiausia užduotis formos pojūčiui ugdyti – sukurti kompoziciją, turinčią aiškią pradžią, vystymą ir pabaigą.

Partitūros užrašymui galima pateikti įvairius variantus, kuriuos mokiniai galėtų panaudoti kuriamose kompozicijose, pvz.:

- galimų nemuzikinių simbolių pavyzdžius;
- įvairių ritminių darinių serijas;
- melodinių atkarpų variantus ir kt.

I etapas

Mokiniai susėda grupėmis (po 5-6).

Mokinių skirstymas į grupes gali būti įvairus – priklausomai nuo mokomųjų tikslų: pagal muzikinius gebėjimus grupės gali būti heterogeniškos – tuomet aukštesnių pasiekimų mokiniai mažiau pasiekusiems mokiniams, jie mokysis vieni iš kitų; homogeniškos – tuomet aukštesnių pasiekimų mokiniai dirbs savarankiškai, mokytojas galės padėti mokiniams, kuriems sekasi sunkiau; grupės gali būti pasirenkamos ir pagal interesus – mokiniai, kurie labiau mėgsta vaizduojamuosius kūrinius; kurie mėgsta poeziją ir pan.; pagal atlikimo interesus, pvz., būgnininkai, fleitistai (dūdoriai), pianistai ir pan.

Kiekviena grupė gauna medžiagą būsimai kompozicijai:

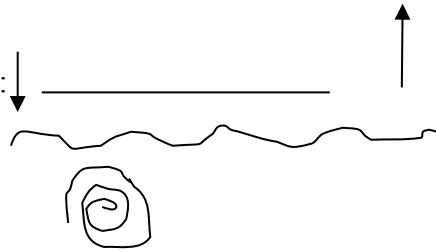
- vaizdingą fotografiją;
- baltą popieriaus lapą;
- spalvotų rašymo priemonių;
- lapą su įvairių nemuzikinių ženklų pavyzdžiais, kuriais galima užrašyti kompozicijos atlikimo partitūrą, pvz.: garsas staigiai kyla aukštyn:

garsas staigiai krenta:

tęsiamas tas pats garsas:

banguojanti melodija:

besiplečianti melodija:

nurodoma garso artikuliacija (štrichas): -----

tęsiamas ta pati muzikinė medžiaga: →

ir panašūs, garso ar melodijos charakterį iliustruojantys simboliai. Svarbu neriboti mokinių fantazijos (grafinės kompozicijos pavyzdys pateikiamas 1 priede).

- lapą su vertinimo kriterijais:

Eil. nr.	Vertinimo kriterijus	Aišku	Vidutiniškai	Nėra
1.	Kūrinio idėjos (konceptijos, sumanymo) paaiškinimas	2	1	0
2.	Kūrinio partitūros ir atlikimo ryšys	2	1	0
3.	Formos ir/ar dinaminio modelio aiškumas, laikymasis	2	1	0
4.	Partitūros išradingumas	2	1	0

5.	Atlikimo darnumas	2	1	0
	Balų suma			

Užduoties pavyzdys:

- Sukurti kompoziciją su aiškia pradžia, vystymu ir pabaiga, kurioje, naudojant įvairius nemuzikinius ir muzikinius garsus, kuo tiksliau būtų perteikta pasirinkta kūrinio idėja, atitinkanti fotografijos vaizdinę medžiagą.
- Paaiškinti kūrinio sumanymą (konceptiją) žodžiu.
- Sukurti kompozicijai vaizdingą pavadinimą.
- Kompozicijos partitūrą užrašyti naudojant pateiktus ir pačių sukurtus garsų užrašymo simbolius.
- Grupės kompoziciją pristatyti ir darniai atlikti.
- Užduoties atlikimui skiriama 15 min.

II etapas

Darbas grupėse.

Kompozicijos kūrimas, neviršijant klasėje aptarto laiko limitu.

III etapas

Grupių kompozicijų pristatymas ir atlikimas.

IV etapas

Kompozicijų vertinimas:

- Grupėms atliekant kompozicijas, kiti mokiniai pildo vertinimo lentelę.
- Po kompozicijų pristatymo ir atlikimo, kiekviena grupė aptaria pasirodymus ir apibendrina savo vertinimus.
- Kiekvienos grupės atstovas išsako argumentuotus kitų grupių kompozicijų įvertinimus.

- Grupių vertinimai surašomi lentoje – taip matoma, kuri grupė surinko daugiausiai balų.
- Mokytojo vertinimas taip pat turėtų būti parašomas lentoje.
- Apibendrinimas. Galima išrinkti ir apdovanoti originaliausias, kūrybiškiausias, išraiškingiausias ar kt. kompozicijos kūrėjus.

Grafinė kompozicija

